

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

تغییر جهت‌گیری برنامه درسی معلمان ضرورت اجرای موفق ارزشیابی توصیفی

محمدحسن غنی‌فر^۱؛ احمدعلی فروغی‌ابری^۲ و محمدحسین یارمحمدیان^۳

کلید واژه‌ها: برنامه درسی، جهت‌گیری برنامه درسی، اجرا، ارزشیابی

مقدمه

برخی از پژوهشگران (دوچان و فرنچ، ۱۹۹۸؛ کوک و سبمل، ۱۹۹۹؛ دی‌یا و دالتیر، ۲۰۰۰؛ هوج، دیویس، ودارد و شریل، ۲۰۰۲) بر این باورند که نگرش معلمان دارای اهمیت فراوانی است و یکی از عوامل مؤثر در موفقیت و شکست برنامه‌های آموزشی قلمداد می‌شود. تایلر (۱۹۴۹)، برنامه درسی را شامل چهار عنصر هدف، محتوا، روش و ارزشیابی می‌داند. تابا (۱۹۶۲)، عناصر تایلر را به نیازها، هدف‌ها، محتوا، سازماندهی محتوا، تجربیات یادگیری و ارزشیابی گسترش داد. با توجه به اینکه ارزشیابی یکی از عناصر اساسی برنامه درسی است تا جهت‌گیری برنامه درسی معلمان تغییر نکند تغییر شیوه ارزشیابی مدارس از سنتی به توصیفی به درستی امکان‌پذیر نخواهد بود.

جهت‌گیری برنامه درسی فرد، بازخوردی از نگرش او به جهان است. ارزش‌هایی را که وی مهم فرض می‌نماید و میزان دانشی که دارد در برمی‌گیرد. جهت‌گیری برنامه درسی یک موقعیت کل‌گرا و یا یک فرا جهت‌یابی را منعکس می‌کند و مبین نقش شاگرد، معلم و متخصص طرح‌ریزی برنامه درسی، اهداف و مقاصد برنامه درسی و مسائل مهمی که باید بررسی و آزمایش شود است (ارنشتاین و هانگینز، ۲۰۰۶). انتخاب و به‌کارگیری روش آموزش، به نحوه تفکر معلم و آگاهی او از فلسفه و همچنین باورها و نگرش‌های وی در زمینه تعلیم و تربیت بستگی دارد (شعبانی، ۱۳۸۶). معلم به منظور فراهم‌سازی جوی آرام و به دور از رفتارهای نامطلوب در کلاس درس، لازم است برای همه دانش‌آموزان فعالیتی را در کلاس مشخص سازد و این مسئله به نوع نظام ارزشیابی به کاربرده شده از سوی معلم بستگی دارد. معلمانی که از روش سنتی ارزشیابی استفاده می‌کنند، ارتباط کلامی کمتری با دانش‌آموزان خوددارند (کولینز، ۱۹۸۶). با توجه به آنچه بیان گردید می‌توان گفت در واقع نقطه شروع تغییر در برنامه درسی باید جهت‌گیری‌های برنامه درسی معلمان باشد تا موفقیت آن تعیین گردد. یکی از تغییرات رخ داده در برنامه درسی تغییر از ارزشیابی سنتی به توصیفی می‌باشد. بنابراین، این پژوهش قصد دارد به بررسی نتایج پژوهش‌ها در خصوص ارزیابی از ارزشیابی توصیفی بپردازد و نتایج به دست آمده را با توجه به تأکید بر جهت‌گیری برنامه درسی مورد نقد و بررسی قرار دهد.

روش

در این پژوهش از روش تحقیق علمی - مروری استفاده شده است و تعداد هفت مقاله علمی پژوهشی که طی سال‌های ۸۴ تا ۹۲ در زمینه ارزشیابی توصیفی در فصلنامه‌های علمی کشور به چاپ رسیده، انتخاب و نتایج آن با پژوهش‌هایی که در خصوص جهت‌گیری برنامه درسی انجام شده و دیدگاه‌های برنامه‌ریزان درسی مورد تحلیل قرار گرفته است.

بحث و نتیجه‌گیری

ماهر و همکاران (۱۳۸۶)؛ ضمن مقایسه ارزشیابی توصیفی و سنتی، نشان دادند که بین آزمودنی‌های دو گروه از لحاظ متغیرهای مربوط به جو کلاس و ویژگی‌های عاطفی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. فرج‌الهی و همکاران (۱۳۹۱)؛

^۱ نویسنده مسؤول، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

^۲ دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

^۳ استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

عوامل مؤثر در کاربرد ارزشیابی توصیفی از دیدگاه معلمان ابتدایی را به ترتیب عوامل روانی، مدیریتی، آموزش، فرایندی و فردی رده‌بندی نمودند. بیرمی‌پور و همکاران (۱۳۹۰)؛ در پژوهشی، عوامل مؤثر بر اجرای طرح ارزشیابی توصیفی را، عوامل مدیریتی، عوامل مرتبط با معلم، عوامل فیزیکی و روانی، عوامل ایجادکننده جو تعامل و تشریک مساعی اولویت‌بندی نموده‌اند. رضایی و همکاران (۱۳۹۰)؛ به این نتیجه رسیدند که مدارس توصیفی در متغیرهای شناختی از قبیل دانش ریاضی، علوم تجربی، زبان فارسی و همچنین میزان آگاهی فراشناختی به طور معنی‌داری بیشتر از مدارس عادی هم سطح آن‌ها بود. داودی (۱۳۹۰)؛ در پژوهشی نشان داد که ارزشیابی توصیفی نسبت به سنتی مطابقت بیشتری با استانداردهای ارزشیابی دارد. زارعی (۱۳۸۸)؛ به این نتیجه رسید که تأثیر نوع ارزشیابی بر خلاقیت دانش‌آموزان معنی‌دار است، اما جنسیت در خلاقیت مؤثر نبود.

از میان گویه‌های مربوط به معلم در پژوهش بیرمی‌پور ۱ - توجه به اصلاح و ارتقای نگرش معلمان نسبت به طرح ۲ - دستیابی معلمان به درک و فهم درست نسبت به طرح، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بودند. خوش‌خلق و همکاران (۱۳۸۸)؛ بررسی میزان تحقق اهداف مصوب شورای عالی آموزش و پرورش برای طرح ارزشیابی توصیفی را مورد مطالعه قراردادند و نتیجه گرفتند که تنها در رسیدن به یک هدف (ارتقای سطح بهداشت روانی) طرح موفق بوده و در اهداف: ۱ - بهبود نگرش دانش‌آموزان نسبت به یادگیری ۲ - افزایش ماندگاری ذهنی ۳ - توجه به اهداف بالاتر، ناموفق بوده است. بر اساس آنچه در نتایج پژوهش‌ها آمده است یکی از دلایل عدم موفقیت، بی‌توجهی به باورهای آموزشی معلمان می‌باشد که از آن تحت عنوان جهت‌گیری‌ها نام‌برده می‌شود. چرا که باورهای معلمان بر چگونگی رفتار کلاسی و پذیرش تغییر مؤثرند.

روش‌های آموزش مستقیماً بر اساس نحوه تفکر معلم درباره یادگیری تعیین می‌شوند و به همین ترتیب، تغییرات ایجاد شده در طرز تفکر وی درباره‌ی شیوه‌های آموزشی از تغییرهای وسیع‌تر در نگرش نسبت به خود و جهان پیرامون متأثر است (گریز، ۱۹۸۳). ون دریل، بالت و ورلوپ (۲۰۰۷)، بر این باورند که اعتقادات و نگرش معلمان در خصوص تدریس و یادگیری بر نحوه فعالیت‌های آنان تأثیرگذار است. بنابراین جهت‌گیری برنامه درسی معلمان و استادان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. همان‌گونه که خوش‌خلق در پژوهش خود آورده است ارزشیابی توصیفی در بهبود نگرش دانش‌آموزان نسبت به یادگیری، افزایش ماندگاری ذهنی و توجه به اهداف بالاتر موفق نبوده است. که علت اصلی عدم موفقیت طرح بی‌توجهی به نگرش معلمان و باورها و توانایی‌های دانش‌آموزان می‌باشد.

برنامه درسی زاینده کنش و واکنش دوستانه میان معلم و دانش‌آموز است که فرایند برنامه ریزی درسی موسوم به معلم - دانش‌آموز را شکل می‌دهد. بر اساس این دیدگاه، تجربه‌های آموزشی تنها زمانی برای فرد آموزنده و آموخته‌ها زمانی پایدار و ماندنی است که وی در طراحی و اجرای آن سهیم و فعال باشد (مهرمحمدی، ۱۳۸۱). در جهت‌گیری برنامه درسی انسان‌گرا، فراگیران باید منبع اصلی تمامی برنامه‌های درسی بوده و آموزش‌گران نیز باید فرصت‌ها و تجربیاتی را فراهم سازند که در روند رشد و آزادی فرد سهیم هستند (چانگ و وونگ، ۲۰۰۲). با توجه به مستندات فوق تا حرکت از پداگوژی معلم محور به سمت پداگوژی فراگیر محور اتفاق نیفتد و تغییر جهت‌گیری برنامه درسی معلمان به سوی جهت‌گیری انسان‌گرایانه و فراگیر محور هدایت نشود. امکان موفقیت کامل طرح فراهم نخواهد شد. بدین گونه است که توجه به باورهای آموزشی معلمان و تلاش در جهت تغییر یا معرفی رویکردهای برنامه درسی متناسب با تغییر به معلمان بسیار ضروری می‌نماید.

منابع

- ارنشتاین، ال سی و هانگینز، فرانسیس پی (۱۳۸۴). *مبانی اصول و مسائل برنامه درسی*، ترجمه قدسی احقر. دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- بیرمی‌پور، علی؛ شریف، مصطفی؛ جعفری، ابراهیم و مولوی، حسین (۱۳۹۰) شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر اجرای طرح ارزشیابی توصیفی در مدارس ابتدایی کشور. *مجله علمی پژوهشی در پژوهش‌های برنامه درسی*، ۱ (۲).
- خوش‌خلق، ایرج و سیف، علی‌اکبر (۱۳۸۵). ارزشیابی اجرای آزمایشی ارزشیابی توصیفی در مدارس ابتدایی برخی از مناطق آموزشی کشور. *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، (۱۸).

- داودی، رسول و شکرالهی، محبوبه (۱۳۹۰). مقایسه روش‌های ارزشیابی توصیفی و سنتی بر اساس استانداردهای چهارگانه ارزشیابی از دیدگاه معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران. *فصلنامه پژوهشی در برنامه‌ریزی درس*، ۴، (۳۱).
- رضایی، اکبر و سیف، علی‌اکبر (۱۳۸۵). تأثیر ارزشیابی توصیفی بر ویژگی‌های شناختی عاطفی و روانی- حرکتی دانش‌آموزان، *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، ۵، (ش ۱۸).
- زارعی، اقبال (۱۳۸۸)، تأثیر ارزشیابی توصیفی بر خلاقیت و مشارکت یادگیری و عملکرد تحصیل دانش‌آموزان، *مجله علوم تربیتی*.
- زاهدبابلان، عادل؛ فرج‌الهی، مهران و هم‌رنگ، محمد (۱۳۹۱). عوامل مؤثر در کاربرد ارزشیابی توصیفی از دیدگاه معلمان ابتدایی. *نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش*، ۲(۱).
- شعبانی، حسن (۱۳۸۶). *مهارت‌های آموزشی و پرورشی*. تهران: سمت.
- ماهر، فرهاد؛ آقایی، اصغر؛ برجعلی، احمد و روحانی، عباس. (۱۳۸۶). ارزشیابی توصیفی با نظام سنتی بر اساس جو کلاس، ویژگی‌های عاطفی و میزان خلاقیت دانش‌آموزان دوره ابتدایی. *فصلنامه دانش و پژوهش در علوم تربیتی*، ۱۴. مهرمحمدی، محمود (۱۳۸۱). *برنامه درسی: نظرگاه‌ها، رویکردها و چشم‌اندازها*. مشهد: آستان قدس.
- هومن، حیدرعلی (۱۳۸۰). *تحلیل داده‌های چند متغیری در پژوهش رفتاری*. تهران: پارسا.
- Chung, D & Wong, H. (2002). M easuring teacher beliefs about altemative curriculum designs. *The curriculum journal*, 13.(2)
- Depauw, k. p & Doll-tepper. (2000). Toward progressive inclusion and acceptance. Myth or reality? The inclusion debate and bandwagon discourse. *Journal of adapted physical activity Quarttly*, 17(2).
- Duchane, K. A & French, R. (1998). Attitud and grading practices of secondary physical educators in regular education settings. *Adapted physical Activity Quartrly*, 15(4).
- Griese, A. (1983). *Vourphilosophy of education, what is it?* California , Santamonia.
- Tyler, R. w.(1976). Toward improved curriculum theory. *Curriculum inquiry*, 6(4).
- Van DrielJ, H. Bulte, A . M. W & Verloop, N. (2007). The relationship between teachers general beliefs about teaching and learning and their domain specificcurricular beliefs , *journal of learning and instruction*, 17(2).

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

توجه: بررسی مقاله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

PROPOSAL
پروپوزال

توجه: پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

ISI
Scopus

توجه: آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو